

Sygn. akt III AUa 645/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 października 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie III Wydział Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Krystian Serzysko
Sędziowie:	SSA Agata Pyjas - Luty (spr.) SSA Monika Kowalska
Protokolant:	sekr. sądowy Barbara Dudzik

po rozpoznaniu w dniu 29 października 2012 r. w Krakowie

sprawy z wniosku **J. S.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w K.**

o emeryturę

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w K.

od wyroku Sądu Okręgowego w Kielcach Wydziału VI Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 23 lutego 2012 r. sygn. akt VI U 1361/11

z m i e n i a zaskarżony wyrok i oddala odwołanie.

Sygn. akt III AUa 645/12

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 23 lutego 2012r. Sąd Okręgowy w Kielcach zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w K. z dnia 14 października 2011r., którą odmówiono wnioskodawcy emerytury w obniżonym wieku wobec wykazania jedynie 1 miesiąca i 10 dni pracy w warunkach szczególnych i przyznał J. S. emeryturę od dnia 5 października 2011r.

Sąd Okręgowy ustalił, że J. S., urodzony się w dniu (...) na dzień 1 stycznia 1999r. udowodnił 27 lat 6 miesięcy i 11 dni okresów składkowych i nieskładkowych. W okresach od dnia 5 maja 1970 roku do dnia 20 stycznia 1978 roku i od dnia 9 lipca 1984 roku do dnia 15 lutego 1987 roku był zatrudniony w pełnym wymiarze czasu w (...) w S.. Przez pierwsze sześć miesięcy J. S. pracował jako pomocnik operatora otaczarki, następnie przez trzy miesiące odbywał kurs przygotowujący go do pracy na stanowisku operatora otaczarki. Po ukończeniu wskazanego szkolenia ubezpieczony podjął pracę jako operator otaczarki, tj. maszyny służącej do produkcji asfaltu - betonu przeznaczanego do układania

nawierzchni drogowej. Obsługą przedmiotowego urządzenia określanego jako zespół maszyn do produkcji masy bitumicznej J. S. zajmował się również po ponownym podjęciu pracy w (...) w S. w 1984 roku. Od dnia 1 marca 1978 roku do dnia 3 stycznia 1983 roku w Wojewódzkim (...) w K. Zakład w S. (późn. (...) Przedsiębiorstwie (...) w S.) J. S. był zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy jako operator koparko - ładowarki (...) Ubezpieczony, obsługując wskazaną maszynę, ładował piach i żwir na przyczepy, kopał rowy pod instalacje gazowe, elektryczne i wodne.

Natomiast w okresach od dnia 27 kwietnia 1987 roku do dnia 1 marca 1989 roku oraz od dnia 21 kwietnia 1990 roku do dnia 31 grudnia 1992 roku J. S. był zatrudniony na podstawie umowy o pracę w pełnym wymiarze czasu w (...) w B.z siedzibą w S.. Ubezpieczony pracował tam jako operator koparko - ładowarki (...) Świadcząc usługi w zakresie wykonywania robót ziemnych na rzecz podmiotów zewnętrznych. Sporadycznie obsługiwał spychacz DT-130 służący do wyrównywania nawierzchni. W (...) był zatrudniony na podstawie umowy o pracę i nie przysługiwały mu uprawnienia członkowskie.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie zeznań świadków J. J., K. M., H. M. i R. S., zeznań wnioskodawcy, które uznał za wiarygodne oraz akt (...) Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K..

W ocenie Sądu Okręgowego, analiza całokształtu materiału dowodowego zgromadzonego w toku postępowania dała podstawę do przyjęcia, że J. S. w trakcie zatrudnienia od dnia 5 lutego 1971 roku (tj. po nabyciu stosownych uprawnień) do dnia 20 stycznia 1978 roku i od dnia 9 lipca 1984 roku do dnia 15 lutego 1987 roku w (...) na stanowisku operatora otaczarki wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracę w warunkach szczególnych wskazaną w wykazie A, dział IX, poz. 5 stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 roku Nr 8 poz. 43) oraz w wykazie A dział IX, poz. 5 pkt 5 stanowiącym załącznik nr 1 do zarządzenia nr 9 Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z dnia 1 sierpnia 1983 roku w sprawie wykazu stanowisk pracy w zakładach pracy nadzorowanych przez Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach uprawniające do wcześniejszego przejścia na emeryturę oraz wzrostu emerytury lub renty (Dz. Urz. MBiPMB z 1983 roku Nr 3 poz. 6) - ujętą jako prace bitumiarzy i przy produkcji asfaltobetonu na stanowisku maszynisty zespołu maszyn do produkcji mas bitumicznych. Natomiast podczas zatrudnienia od dnia 1 marca 1978 roku do dnia 3 stycznia 1983 roku w Wojewódzkim (...) w K. Zakład w S. (późn. (...) Przedsiębiorstwie (...) w S.) oraz od dnia 27 kwietnia 1987 roku do dnia 1 marca 1989 roku i od dnia 21 kwietnia 1990 roku do dnia 31 grudnia 1992 roku w (...) (...) w B.z siedzibą w S. J. S. wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracę w warunkach szczególnych wskazaną w wykazie A, dział V, poz. 3 stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 roku Nr 8 poz. 43) - ujętą jako prace maszynistów ciężkich maszyn budowlanych lub drogowych.

Należało zatem uznać, że skoro J. S. na dzień 1 stycznia 1999 roku legitymuje się stażem pracy w warunkach szczególnych wynoszącym 19 lat i 21 dni oraz spełnił pozostałe przesłanki przewidziane w art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, to od dnia złożenia wniosku nabył on prawo do emerytury.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł organ rentowy, zaskarżając wyrok w całości i zarzucając naruszenie prawa materialnego, w szczególności art. 184 ust.1 i 2, art. 32 ust.1 i 2 i art. 100 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2009r. Nr 153 poz. 1227) poprzez nieuzasadnione przyjęcie, że wnioskodawca legitymuje się wymaganym 15-letnim stażem pracy w warunkach szczególnych i wnosząc o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania.

Apelujący zarzucił, że zgodnie z § 1 ust.1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 roku Nr 8 poz. 43) rozporządzenie stosuje się do pracowników wykonujących pracę w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze. W myśl natomiast § 2 pkt 2 tego rozporządzenia, okres pracy w warunkach szczególnych

stwierdza zakład pracy na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania pracy w szczególnych warunkach. Na podstawie przedłożonej do akt dokumentacji do okresu pracy w warunkach szczególnych organ rentowy uwzględnił wnioskodawcy okres od 25 lutego 1987r. do 6 kwietnia 1987r. w (...) Zakładzie Budownictwa (...) w R.-P.. Sąd Okręgowy błędnie do tego okresu doliczył także okresy od 27 kwietnia 1987r. do 1 marca 1989r. i od 21 kwietnia 1990r. do 31 grudnia 1992r., w których wnioskodawca wykonywał pracę na rzecz (...)w B. jako członek tej spółdzielni, co potwierdza dokumentacja znajdująca się w aktach ZUS. Zgodnie bowiem z zaświadczeniem z dnia 15 września 2003r., wnioskodawca deklarację członkowską podpisał w dniu 27 kwietnia 1987r. Dodatkowo w dniu 27 października 2006r. przedłożono do akt sprawy „zaświadczenie o pracy i dochodach ubezpieczonego spółdzielcy” z dnia 16 października 2006r. wystawione przez Urząd Gminy w B., gdzie podano okresy w których wnioskodawca był członkiem spółdzielni, w których był zatrudniony i wynagradzany na zasadach obowiązujących członków spółdzielni, a także wypracowane przez wnioskodawcę dniówki.

Apelujący podniósł, że zgodnie z art. 32 ust.1 i 2 w związku z art. 184 ustawy emerytalno – rentowej emerytura przewidziana w tych przepisach przysługuje ubezpieczonym będącym pracownikami zatrudnionymi w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze. Pracownikiem natomiast jest osoba pozostająca w stosunku pracy, natomiast stosunek członkostwa spółdzielni nie jest oparty na stosunku pracy, co znajduje potwierdzenie w orzecznictwie Sądu Najwyższego, w tym w wyrokach z dnia 8 grudnia 2009r., I UK 186/09, z dnia 21 października 2009r., I UK 115/09 oraz z dnia 18 stycznia 2005r., II UK 136/04, gdzie w sposób jednoznacznie orzeczono, że jako praca w warunkach szczególnych nie może być kwalifikowana praca w ramach stosunku członkostwa w rolniczej spółdzielni produkcyjnej.

Ponadto w okresie zatrudnienia od 5 maja 1970r. do 20 stycznia 1978r. w (...) wnioskodawca odbywał służbę wojskową od 20 kwietnia 1971r. do 13 kwietnia 1973r., a pracę po wojsku podjął 20 kwietnia 1973r., tymczasem Sąd Okręgowy do stażu pracy w warunkach szczególnych uwzględnił okres od 5 lutego 1971r. do 20 stycznia 1978r.

]

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja zasługiwała na uwzględnienie.

Istotę sporu w niniejszej sprawie stanowiło ustalenie, czy świadczona przez wnioskodawcę w spornym okresie praca na rzecz (...) (...)w B.była pracą w warunkach szczególnych w rozumieniu przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. nr 8 poz. 43 ze zm.) uprawniającą go do uzyskania emerytury w wieku 60 lat na podstawie art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2004 r. nr 39 poz. 353 ze zm.) w związku z § 2 i § 4 cytowanego wyżej rozporządzenia. Nie uwzględnienie bowiem pracy wnioskodawcy w tej Spółdzielni w okresach od 27 kwietnia 1987r., do 1 marca 1989r. oraz od 21 kwietnia 1990r do 31 grudnia 1992r. jako pracy w warunkach szczególnych powoduje, nawet przy zaliczeniu wszystkich pozostałych spornych okresów, że J. S. nie legitymuje się co najmniej 15 letnim okresem pracy w tych warunkach.

Sąd Okręgowy ustalił, że wnioskodawca w (...)w B.był zatrudniony na podstawie umowy o pracę, opierając swe ustalenia na zeznaniach wnioskodawcy, z których wynikało, że nie posiadał udziałów w tej Spółdzielni, nie uczestniczył w głosowaniach ani w procesie decyzyjnym. W swoich ustaleniach Sąd Okręgowy w całości pominął zebraną w aktach organu rentowego dokumentację w postaci powołanych przez apelującego zaświadczenia Urzędu Gminy w B. z dnia 15 września 2003r., w którego posiadaniu aktualnie znajdują się akta przekazane przez zlikwidowaną (...)w B., z którego wynika, że w dniu 27 kwietnia 1987r., wnioskodawca podpisał deklarację członkowską tej spółdzielni, od tej daty w spornych okresach był zatrudniony w spółdzielni w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku kierowca operator, uzyskiwał wynagrodzenie w kwotach wskazanych w zaświadczeniu oraz wypracował wykazaną w zaświadczeniu ilość dniówek obrachunkowych (k.33 akt ZUS) jak również zaświadczenie o pracy i dochodach ubezpieczonego spółdzielcy z dnia 16 października 2006r. wystawione przez Urząd Gminy w B., z którego wynika, że wnioskodawca otrzymywał

wynagrodzenie w oparciu o wypracowane dniówki obrachunkowe (k.55 akt ZUS). Okoliczność, że wnioskodawca otrzymywał wynagrodzenie obliczane na podstawie przepracowanych dniówek obrachunkowych, a więc w sposób przewidziany dla członków spółdzielni, jednoznacznie wynika także ze świadectwa pracy wydanego wnioskodawcy przez pracodawcę (...)w B.w dniu 13 kwietnia 1989r. (k.12 akt ZUS). Dokumenty powyższe w ocenie Sądu Apelacyjnego skutecznie podważają wiarygodność gołosłownych twierdzeń wnioskodawcy, iż nie był członkiem tej spółdzielni a wyłącznie jej pracownikiem zatrudnionym na podstawie umowy o pracę. W świetle powyższych dowodów Sąd Apelacyjny odmiennie niż Sąd Okręgowy ustalił, że wnioskodawca był zatrudniony od 27 kwietnia 1987r., do 1 marca 1989r. oraz od 21 kwietnia 1990r do 31 grudnia 1992r. w (...)w B., będąc jednocześnie członkiem tej spółdzielni.

Powyższe ustalenie skutkuje uznaniem za zasadny zarzutu naruszenia przez Sad Okręgowy prawa materialnego, tj. art. 32 ust.1 w związku z art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.) poprzez bezzasadne uwzględnienie powyższego okresu jako okresu pracy w warunkach szczególnych. Zarówno w orzecznictwie przywołanym w apelacji jak i w wyroku z dnia 25 kwietnia 2012r., I UK 383/11, Lex nr 1215134, Sąd Najwyższy przyjmuje, że zatrudnienie wynikające ze stosunku członkostwa w rolniczej spółdzielni produkcyjnej nie odpowiada warunkom opisanym w art. 22 § 1 k.p., bowiem z jego istoty wynikają prawa i obowiązki niewystępujące w stosunku pracy, a wynikające z art. 18 ustawy z 1982 r. - Prawo spółdzielcze, i okres taki nie może zostać zaliczony do okresu, od którego zależy nabycie prawa do wcześniejszej emerytury z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.). W ostatnim z cytowanych wyroków Sąd Najwyższy podkreślił, że ustawodawca nie przewidział w rolniczej spółdzielni produkcyjnej formy zatrudnienia, występującej w spółdzielni pracy, w której stosunek pracy pomiędzy spółdzielnią a jej członkiem nawiązuje się przez spółdzielczą umowę o pracę (art. 182 § 3 ustawy z dnia 16 września 1982 r. - Prawo spółdzielcze). Zatrudnienie członka rolniczej spółdzielni produkcyjnej w tej spółdzielni wynika zatem ze stosunku członkostwa, a nie ze spółdzielczej umowy o pracę. Stosownie do art. 22 § 1 k.p., przez nawiązanie stosunku pracy pracownik zobowiązuje się do wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę, a pracodawca - do zatrudniania pracownika za wynagrodzeniem. Z kolei w myśl art. 22 § 1¹ k.p. zatrudnienie w warunkach określonych w § 1 jest zatrudnieniem na podstawie stosunku pracy, bez względu na nazwę zawartej przez strony umowy. Zatrudnienie wynikające ze stosunku członkostwa w rolniczej spółdzielni produkcyjnej nie odpowiada warunkom opisanym w art. 22 § 1 k.p., bowiem z jego istoty wynikają prawa i obowiązki niewystępujące w stosunku pracy, a wynikające z art. 18 Prawa spółdzielczego, np. prawo do uczestniczenia w walnym zgromadzeniu lub zebraniu grupy członkowskiej, do wybierania i bycia wybieranym do organów spółdzielni, do udziału w nadwyżce bilansowej, do świadczeń spółdzielni w zakresie jej statutowej działalności oraz prawo do zaskarżania uchwał walnego zgromadzenia spółdzielni (art. 42 § 4 Prawa spółdzielczego)), obowiązek wniesienia wkładu (art. 152 Prawa spółdzielczego). Analogiczny pogląd wyraził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 8 grudnia 2009 r., I UK 186/09 (OSNP 2011 nr 13-14, poz. 189), stwierdzając, że prawa i obowiązki członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych są uregulowane w odmienny sposób praw i obowiązków pracowniczych. Przy czym wyraźnie trzeba zaznaczyć, że niekorzystanie przez spółdzielcę z przysługujących mu praw nie oznacza, że nie kształtują one treści stosunku prawnego łączącego go ze spółdzielnią.

Niektóre prawa i obowiązki związane z wykonywaniem pracy członka rolniczej spółdzielni produkcyjnej mogą być podobne lub identyczne jak wynikające z zatrudnienia pracowniczego. Z istoty członkostwa wynika obowiązek członka rolniczej spółdzielni produkcyjnej zespolonego działania przy prowadzeniu wspólnego gospodarstwa rolnego oraz działalności na rzecz indywidualnych gospodarstw rolnych członków (art. 138 Prawa spółdzielczego) w ramach ustalonej w spółdzielni organizacji pracy - wymaganej i niezbędnej wobec wieloosobowego składu spółdzielni. Ustalone zasady kooperacji mogą zatem przypominać wykonywanie pracy pod kierownictwem w określonym miejscu i czasie, ale podporządkowanie spółdzielcy regułom wynikającym z tej organizacji pracy jest właśnie immanentną cechą stosunku członkostwa. Podkreślenia wymaga też, że to ustawodawca wybrał dla członka rolniczej spółdzielni produkcyjnej inną podstawę zatrudnienia niż umowa o pracę. W art. 155 § 1 Prawa spółdzielczego stwierdza się, że zdolny do pracy członek tej spółdzielni ma prawo i obowiązek pracować w spółdzielni w rozmiarze ustalonym corocznie przez zarząd, stosownie do potrzeb wynikających z planu działalności gospodarczej spółdzielni. Zgodnie z

art. 156 § 1 ustawy, oprócz członków spółdzielni może zatrudniać także ich domowników. Natomiast zatrudnienie osób nie będących członkami spółdzielni jest regulowane w art. 157 ustawy. Przepis ten stanowi, że spółdzielnia poza członkami i domownikami może zatrudniać stosownie do swoich potrzeb również inne osoby na podstawie umowy o pracę lub na podstawie innego stosunku prawnego, którego przedmiotem jest świadczenie pracy. Uprzednio obowiązująca ustawa z dnia 17 lutego 1961 r. o spółdzielniach i ich związkach (Dz. U. Nr 12, poz. 61 z późn. zm.) w art. 113 stanowiła, że zdolny do pracy członek spółdzielni produkcyjnej ma prawo i obowiązek pracować w spółdzielni w zakresie ustalonym przez statut lub uchwałę walnego zgromadzenia. Przy pracach stanowiących zasadniczy przedmiot działalności gospodarczej, jak również w prowadzonych przez spółdzielnię zakładach przetwórczych i usługowych mogą być zatrudnieni oprócz członków także ich domownicy, inne zaś osoby jedynie dorywczo dla zapobieżenia stratom gospodarczym (art. 114 § 1). Spółdzielnia może zatrudniać czasowo lub na stałe osoby niebędące członkami ani domownikami członków przy wykonywaniu prac wymagających szczególnych kwalifikacji, jakich członkowie nie posiadają (art. 114 § 2). Z przepisów tych wyraźnie wynika wykluczenie umowy o pracę jako podstawy zatrudnienia spółdzielcy w rolniczej spółdzielni produkcyjnej (por. także uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 6 maja 1988 r., III CZP 32/88, OSNC 1989 Nr 10, poz. 152; wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 20 marca 2003 r., II SA/Łd 2276/01, Prawo Pracy 2003 nr 9, s. 42; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 sierpnia 2005 r., I UK 312/04, LEX nr 989238 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 października 2009 r., I UK 115/09, LEX nr 558571). Choć niektóre prawa i obowiązki związane z wykonywaniem pracy członka rolniczej spółdzielni produkcyjnej mogą być podobne lub identyczne jak wynikające z zatrudnienia pracowniczego, to z woli ustawodawcy członek rolniczej spółdzielni produkcyjnej nie może świadczyć pracy na podstawie umowy o pracę.

W świetle powyższego w ocenie Sądu Apelacyjnego uznać należało, iż wnioskodawca, świadcząc w spornych okresach pracę w (...)w ramach dniówek obrachunkowych i pozostając z tą spółdzielnią w stosunku członkostwa w związku z podpisaniem deklaracji członkowskiej, nie wykonywał pracy w warunkach szczególnych w rozumieniu art. 32 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z § 2 i § 4 rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Jak już wyżej wskazano, odmowa zaliczenia powyższego okresu jako pracy w warunkach szczególnych powoduje, że wnioskodawca, nawet przy uwzględnieniu wszystkich powyższych okresów nie legitymuje się co najmniej 15 letnim okresem pracy w tych warunkach.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny, uznając zarzuty apelacji za zasadne, zmienił zaskarżony wyrok na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. i oddalił odwołanie.